

váltja valóra a most megindult „Levéltári Közlemények“. E folyóirat a magyar levéltáru gy szolgálata, mi főképp a hazai levéltárak történetének és anyagának ismertetésében és a külföldön lappangó magyar vonatkozású anyagnak felkutatásában merül ki. Egyébként a Közlemények részint az időközben megszünt Történelmi Tárt pótolja, részint pedig a Történelmi Társulat „Századok“ című folyóiratát van hivatva mentesíteni a kimondottan szakszerű tudományos értekezések közlése alól. Míg tehát a Századok a művelt nagyközönség és a történetbuvárok együttes érdekét szolgálja, addig a Levéltári Közlemények mindenekelőtt a történettudósok érdeklődését kívánja felkelteni. Az egyelőre negyedévenként megjelenő folyóirat szerkesztője Csánki Dezső, az Országos Levéltár főigazgatója, kinek személye és tudományos multja a folyóirat jövőjének biztos záloga. Beköszöntőjében a magyar történetírás elmúlt 50 évének eredményeit és hiányait vázolván, megjelöli és körülhatárolja a Közlemények célját és fentjelzett működési körét.

A célnak megfelelő tartalommal indul útjára a szép kiállítású, új folyóirat. Szakszerű ismertetését mellőzve, csak anyagának és eredményeinek gazdaságára kívánjuk a figyelmet felhívni. Hazai levéltáraink közül foglalkozik az Országos Levéltárnak 1875-ben bevégzett felállításával (Miskolcay Gy.), Zólyom vármegye levéltárának ismertetésével (Föglein A.) pedig becses szolgálatot tesz az egyetemes magyar történetírásnak. A bécsi udvari kamarai levéltár beosztásának közléseivel (Eckhart F.) felhívja figyelmünket az ott rejlő — főleg gazdaságtörténetünk szempontjából megbecsilhetetlen értékű gazdag anyagra. A párizsi levéltárban végzett legújabb kutatások nyomán különösen a XVI. és XVII. századi török-magyar kapcsolatokra mutat rá, melyekre nézve a konstantinápolyi francia követek jelentései tartalmaznak értékes adatokat. (Hobub I.). Jelen politikai viszonyainkat közelről érdeklő oklevélregeszta kban mutatja be Hunyadi János kormányzóí hatáskörét (Hajnal). A Nádasdy-levelezés 1531—49 évekbeli darabjainak közlése mintaképül

szolgálhat arra, miként lehet történetbuvárok és nyelvészek igényeinek egyaránt eleget tenni (Mályusz). E változatos és gazdag tartalom után Kisebb Közlemények, Ismertetések és Vegyes Közlemények aktuális rovatai következnek.

E folyóirat létesülése is újabb bizonyíték a magyar történetírás szép lendületéről. Egyike azon örvendetes jelenségeknek, melyek világosan jelzik, hogy a magyar tudományosság valósággal újjászülése korába lépett. „Hosszúra tervezett útja“ első állomásán örömmel üdvözljük az új folyóiratot!

Lukács Pál.

Giuseppe Baffico: A győzedelmes asszony. (Pantheon.) Mindaz, ami csak izgathatja egy tisztulatlan izlésű közönség érdeklődését, egyúvé van hordva ebben a detektív-regénnyel bélelt, pikáns elbeszélésben. Van benne egy bűnös és épp ezért győzedelmes asszony. Természetesen a kis Ágnesen, az „égi szerelmen“ kell győzedelmeskednie. Van benne egy fiatalember, aki detektívtivnek csap föl s arra vállalkozik, hogy az alig egyszer látott nő arcából és viselkedéséből következtessen, melyik színházban kell őt ma este megtalálnia. Van benne örültekháza kacagó és síró operáörültekkal, Montecarlo, rulett, vén kokott, diplomata, Róma, elegáns szállodák, egymásba nyíló hotelszobák. Fűszerül kapunk egy kis olcsó lírát, pazar berendezést, „nagyszerű“ ágyat, szuggesztíót, miegymást. De a sok mártás és fűszer közt ne feledjük a pecsenyét sem. Ott terpszkedik középtt: a bűn.

Emma Helwing — egy lelkiismeretlen ideg orvos segítségével — az örültekházába zárátja épeszű férjét, hogy tőle megszabaduljon s vagonát megkaparinthassa. Arturo Rinaldi fölfedezi ezt a gonosztettet, mikor egy alkalommal meglátogatja az ideggyógyintézetet. Elhatározza, hogy kiszabadítja a szerencsétlen embert. Később igen romantikus körülmények közt megkapja az elzárt férj emlékiratát is. Hogy a dolognak végére járjon, az asszony után veti magát, ki undok, élödsi büntársával pazarolja ura vagonát. Megtalálja. Miközben azonban a titkot ki akarja deríteni, maga is szerelemre gyúl az asszony

iránt. Kiüti a nyeregből vetélytársát s most már ő tulajdonítja el Helwing nevét. A regénynek ezek az utolsó szavai: Oh én nyomorult.

Bármennyire ellenszenves is ez a téma, kétségtelenül rejt magában érdekes lelki problémákat. Az útalt szeretőjéhez bűne által láncolt asszony, s az emberi kötelesség és szerelem közt vívódó férfi lélekrajza azonban Bafficónál mélyebb pszichológust követelne. Az ő fantáziájának még csak az sem sikerül, hogy eleven alakokká varázsolja személyeit. Az elbeszélés módja sem mondható valami ügyesnek. A férj emlékiratából már a regény elején megtudjuk a titkot, melynek földerítésén Rinaldi később oly buzgón fáradozik. Az egész könyvön meglátszik, hogy az író tollát nem a művészi kifejezés szükséglete, hanem más érdekek vezették.

A regénynél fordítása sem jobb. Elsietett boglyas, fésületlen. Garádi Vilmosnak tisztában kellene lennie mindenekelőtt némely olasz szó értelmével (pl. *volere* nem mindig *akarni*), de főleg — mielőtt fordít — meg kellene tanulnia, hogy nem minden jó magyarul, ami jó az olaszban. Erre a kérdésre: „Hát ön azt ajánlja, hogy a Costanzi színházba menjünk?” — nem az a magyar felelet, hogy „Bizonyosan“. A fordítónak „*sok* a napsugár“ a szobában; az „*arc* álarccá *vedlik át*“; Emma „*olyan szép, mint akár...*“; *autóval tett kirándulásról*, egy *vadászaton lévő* Diana szobráról beszél. Nincsen lap, melyen hasonló és még esetlenebb pongyolaságok ne zavarnák az olvasót.

A modern olasz irodalomról keveset tud közönségünk. Miért kellett épp ezt a regényt és így lefordítani? *Kastner Jenő.*

Szabó István Andor: Az úriember. (Légrády Testvérek.) Balzac szerint a szatócsok és a gimnáziumi tanárok ki vannak zárva az elegáns életből. Örömmel állapítjuk meg, hogy az első modern magyar illetan szerzője: tanár. *Szabó István Andor*, aki a cs. és kir. katonai reálistiskolában több ízben volt az *Analondstlehre* előadótisztje, nem sablonos illetant írt, hanem praktikus életbölcseletet. Bár minden

társadalmi osztálynak beszél, főképpen mégis a középosztály ideálját rajzolja meg. Meggyőzően bizonyítja, hogy a boldog és izléses élethez elsősorban nem pénz kell, hanem nevelés és szív. Könyvének minden sorából kisugárzik az emberszeretet szava: magyuk is elég keserű az életünk, ne tegyük hát egymás közt elviselhetetlenné, mikor egy kis jóakarattal kellemessé és széppé varázsolhatjuk.

Szabó munkáját sok minden fölébe emeli az eddigi száraz, táncmesteri hangon megírt, feszes illetanoknak: a tárgy szeretete, a nemes felfogás, a széles látókör, a nagy olvasottság; mondhatni az illem világtörténetét olvassuk kiten, még pedig a novellák magyaros, mulattató nyelvén, ötletes, szípkázó leírásokban. Mindenütt az igazi úriember áll előttünk s ezt különösen hangsúlyoznunk kell, mert nagyon sokan vannak, akik a *paraszt* és az *úri* embereket nem a lelki felsőbbrendűség, hanem a véletlen születés, rang és vagyon szerint skatulyázzák.

Mondanunk sem kell, hogy ez a könyv ma aktuálisabb, mint valaha. Társadalmunk — lelki finomságban, szeretetben — nagyot esett, sőt zuhant. Az utilitás elve, egymás lelketlen félretaszítása s az egyedül elvezető pénz kultusza sokakban elfojtotta a kölcsönös szívesség, jóság parancsát. A háború olyan rétegeket vetett fel, sokszor bizony vezető helyre s annyi ember került — még pedig kizáróan anyagi szerencséből — magasabb légkörbe, hogy első komoly illettanunk nélkülözhetetlen útvalónak bizonyul. A munka számos érdemén kívül kivált ebben a jelenségben látom a szíves fogadás okát, melyben a napi sajtó Szabó könyvét részesítette. De van ennek a könyvnek még egy fontos hivatása: az ifjúság soráiban. Sajnos, az illetan iskoláinkban még nem kötelező tantárgy. Pedig ha a budapesti tudományegyetem teológiai karának tárgyai közt ott szerepel, miért nincs meg mindenütt, főképpen a középiskolákban, egy-egy latin óra rovására? Addig is, míg ez a korszak elérkezik, végtelen hasznára lesz társadalmunknak, ha minél többen forgatják Szabó István könyvét.